

Bobeš Svatopluk

★ 10.12.1885 Stražisko (Prostějov), † 8.2.1974 Brno (Brno-město)

Josef Svoboda, tedy Bobeš, jak se mu říkalo doma, se narodil 10. prosince 1885 ve Stražisku u Konice do učitelské rodiny Emanuela Svobody a Heleny roz. Otrubové. Po ukončení obecné školy absolvoval roku 1903 kroměřížskou reálku. Otec mu zemřel v roce 1896, proto se matka se šesti dětmi odstěhovala nejprve do Kroměříže a po Josefově maturitě do Prahy. Již na reálce bylo zřejmé chlapcovo malířské nadání, takže na přání starších spolužáků ilustroval studentské hektografované časopisy „Z mladých let“ a „Revue“. Odhodlal ke studiu na umělecké škole. V té době již jeho starší bratr Emanuel chodil k Alšům a zanedlouho se s Marynou Alšovou oženil.

Na Akademii v té době krajinářské oddělení zrovna nebylo, proto z praktických důvodů, a také na radu rodiny Alšovy, nastoupil tedy Josef do soukromé malířské školy Julia Mařáka. Ta tehdy sídlila v Praze na Královských Vinohradech v ulici Zvonařka č. 65, v atelieru předčasně zemřelého Ludka Marolda. Studoval tedy v letech 1903–1905 u J. Mařáka, a pak další čtyři roky figurální a portrétní malbu, grafiku a malířské techniky u prof. Karla Reisnera. Vzhledem k příbuzenství chodil mladý adept malířství kreslit i k Mikoláši Alšovi, což dokládalo několik Alšových kreseb s věnováním.

Již od roku 1904 spolupracoval s členy uměleckých spolků Myslbek, Mánes a českými krajináři a vystavoval s nimi. Od r. 1906 vystavoval nejen v Praze, ale do první světové války i v českých městech. Roku 1909 měl velmi úspěšnou výstavu (i po hmotné stránce) v Luhačovicích. Během války byl spolu s dalšími malíři v krakovském Wawelu, kde malovali vojenské motivy z tamních sbírek.

Roku 1919 odjel na zotavenou ke švagrovi Dr. F. Pavlíkovi do Oslavan. Vydal zde téhož roku řadu barevných i monochromních pohlednic s oslavanskými motivy. Malířsky jen velmi málo známá krajina ho okouzila, a tak procestoval údolí Oslavy, Jihlavy a Rokytne. Mimo krajin vznikl rozsáhlý cyklus vedut zřícenin hradů, který navázal na obdobný starší cyklus ze Slovenska. Roku 1920 navštívil poprvé Hadcovou step u Mohelna. Rok bydlel v městečku a dalších pět let v papírně (prachovně) přímo u řeky a v jiných místech v okolí. Roku 1932 vydal na pohlednicích nálady z Pojihlaví. V roce 1934 si nedaleko papírny postavil funkcionalistickou chatu s atelierem a větrnou elektrárnou, kde se dalo bydlet po celý rok. Když byl přítomen, byla na chatě vyvěšena vlajka výtvarných svazů (se třemi štíty), výklenek pod okny poutal zavěšenými štíty, halapartnami a kopími. Jezdil sem za ním Josef Váchal, který začal psát kroniku tzv. Bobšovy, tedy chaty Sv. Bobše. Díky Váchalovi se seznámil i s Jakubem Demlem.

Původní trvalý atelier měl Sv. Bobeš letech 1912–1948 v Praze na Pařížské ulici. Zde shromáždil velkou sbírku porcelánu a lidové fajáns, ale také starožitností, historického nábytku, obrazů atd. Nakonec ji rozdál nebo prodal, vzal si jen nejoblíbenější kusy a v roce 1949 se sem s manželkou z Prahy trvale přestěhoval. Manželka mu zemřela roku 1961 a od té doby bydlel na chatě sám. Konzervátorem stepi byl v té době mohelenský farář a náměšťský děkan Jan Noha, který si se Bobšem „rozdělil“ kompetence. Děkan se staral o horní část a malíř o spodní část stepi. Malíř často sedával na břehu řeky. Nosíval svátečně myslivecký klobouk, ale častěji dětský klobouček. Když kouřil dýmku, měli okolodoucí intenzivní pocit, že právě spatřili vodníka. Po roce 1970, kdy bylo započato kácení lesů v údolí Jihlavy a příprava ke stavbě přehrady, měl malíř řadu konfliktů zejména s řidiči nákladních automobilů, kteří mu ničili horní část zahrady a rozsáhlé skalky. Bobšovy obrazy tak dnes mají mimo umělecké hodnotu i hodnotu historického dokumentu. Po celý život si udržel všestranně vzdělaný umělec nebojácnost, rovnou páteř, vtip a humor. Milovník přírody a vynikající umělec zemřel náhle 8. února 1974 v Brně.

K jeho blízkým přátelům patřili malíři Otakar Lasák, Josef Čapek, Adolf Kašpar, Roman Havelka, Karel Němec nebo talentovaní amatérští malíři Karel a Bohumil Vydrovi. K nim se družila řada vědců, především botaniků a geologů zkoumajících hadcovou step, např. Rudolf Dvořák, Jindřich Suza, Josef Kratochvíl, Vladimír Šilhavý, Dalibor Povolný a řada dalších. Za svého pražského pobytu se také stýkal s některými hudebníky.

A ještě k malířovu uměleckému pseudonymu: Protože bylo v Bobšově době několik malířů s příjmením Svoboda a dva měli dokonce i stejné křestní jméno, použil tedy své domácí jméno Bobeš. Většina interpretů malířova podpisu má problém s oním „Sv.“, které obvykle vykládá nebo přepisuje jako Svatopluk. Ve skutečnosti však jméno Bobeš Sv., které měl na dveřích, kterým podepisoval dopisy i obrazy, znamenalo po správném rozepsání: Bobeš Svoboda. Sám se bavil různými interpretacemi onoho „Sv.“ jak od známých nebo přátel, tak historiků umění či novinářů i jejich odůvodněním.

Radovan Zejda, 2015